

IRÁSHABITUSOK

A Föld lakosságának nagyobb része ismeri és használja az írást. Sokan rendszeresen, sokan alkalmilag; sokan a munkahelyi teendőik részeként, sokan személyes igényből. A sok-sok íráshasználó között az alkotók száma – akiket íróknak nevezünk – elenyésző. Amikor arra kérdezzük rá, hogy valójában hogyan is ír a homo scribens, általában a magunk írásgyakorlatából indulunk ki. Az alábbi jegyzetek sajátos íráshabitusokat tesznek láthatóvá. Olyan eseteket mutatnak be, amelyekben az író valójában nem kényszerül írásra, tehát szabadon döntheti el, miről és hogyan ír. Annyira szabadon, hogy még az olvasó fejcsoválásától sem kell tartania, minthogy nem is számít olvasóra.

NAGY RÉKA

Szabó Miklós (1907–1982) írásgyakorlata

■ Szabó Miklós Szilágybagoson született népes gazdálkodó református család második gyermekeként. A 20. század megrázó történelmi eseményei alapvetően meghatározták életpályájának alakulását. Szülőfalujában hat elemiit végzett, kötelező katonai szolgálatát már román állampolgárként teljesítette. Magyar katonaként vett részt a II. világháborúban, majd háromévi sztálingrádi munkatáborot követően 1948. május 17-én tért vissza szülőfalujába. Megélte a kötelező beszolgáltatás keserű éveit, majd az önellátó gazdálkodás kereteinek központi felszámolását. Nyugdíjazásáig a helyi kollektív gazdaság alkalmazásában állt. Életének ezen sorsfordulói számos sorstársának életpályájában visszaköszönnek. Ami rendkívülvé teszi személyét, az terjedelmes és sokszínű kéziratos hagyatékában érhető tetten.

Kéziratos hagyatékának ismeretében megrendítő az írás, az írott szöveg tartósságába vetett hite, amely fokozottan vált egyre hangsúlyosabban megnyilvánuló életstratégiát meghatározó tényezővé. Az írás elsősorban versek írását jelentette, önmagát parasztköltőként határozta meg, de írással összefüggő tevékenysége kiterjedt hely- és egyháztörténeti munkák megalkotására, valamint gazdálkodással összefüggő feljegyzések (munkanapló, terménynapló, pénztárnapló) elkészítésére is. Írásait a mezőgazdasági munkák szüneteiben, a téli időszak idején, az ünnepnapok csendességében készítette, de nemcsak szülőfalujában, otthonában gyakorolta az írást, hanem a háborús fronton és a hadifogságban egyaránt.

A versírás helyi specialistája élete során közel háromszáz verset jegyzett le két kötetbe, amelyeket a beszédes *Vadgyümölcsök* kötetcímmel látott el. Kéziratos verseinek közel fele az alkalmi költészet körébe tartozik, amelyekkel a lokális közösség versek iránti igényét elégítette ki. Ezek egyrészt egyházi alkalmakra készültek (templomszentelés, egyházi tisztségbe történő beiktatás, az egyházi év jeles napjaihoz kapcsolódó alkalmak),

másrészt az emberi élet fordulópontjaihoz kötődő szokásesemények hívták életre őket (névnapki köszöntés, udvarló versek, házasságkötéshez kapcsolódó alkotások). Külön csoportként jelennek meg azok a versek, amelyeket a 20. század történelmi eseményei hívtak életre. Kiemelkednek ezek sorában a második bécsi döntést követő országzászló-avatásokkal összefüggő emlékezetes ünnepi alkalmak.

Szabó Miklós kéziratos életművén belül jelentős (verseinek 37%-a) azon versek csoportja, amelyek a történelem iránti intenzív érdeklődéséről árulkodnak. 1956–1960 között készített helytörténeti, majd 1962-ben kifejezetten a helyi egyházközség történetére összpontosító munkája szemléletesen beszél a letűnt idők eseményei iránti fokozott érdeklődéséről, történelemszemléletének sajátos jegyeiről. Szűkebb környezetében felvállalta a lokális történelem megalkotását, megőrzését és átadását. Történeti munkái által mélyen gyökerező, felekezeti identitásával szorosan összefüggő nemzeti identitását, a területhez és nemzeti múltához való történeti jog alátámasztását nyilvánította ki egy olyan sajátos történelmi helyzetben, amelyben az általa rögzített történeti tudás kiszorítása és felszámolása folyamatosan zajlott.

A kéziratok kalligrafikus írásképe, folyamatos rendszerezése és gondozása is arról tanúskodik, hogy megalkotójuk életében kitüntetett helyet és szerepet töltött be az írás. Az alkalmoszerű kezdeti írásgyakorlat életstratégiát meghatározó tényezővé vált Szabó Miklós életében. Megtapasztalva az önálló gazdálkodásra épített egzisztencia évszázados alapjainak felszámolását, az írásban talált további éveinek értelmet adó tevékenységet. Gyermektelen családi helyzete szintén megerősödő írásgyakorlását ösztönözte, versei, helytörténeti munkái által remélte a közösségi emlékezetbe történő beíródás bizonyosságát. Többször elkészített, verses formában írott élettörténetei, személyes életét tematizáló versei által emléket állított önmagának. Helytörténeti munkáiban elkészítette a helyi közösség életét meghatározó személyek (lelkipásztorok, tanítók, helytörténetírók) biográfiáját. A magyar irodalom számos képviselőjéről szintén megemlékezett. Biografikus írásai által olyan közösséget teremtett, amelybe integrálta saját személyét, versírói gyakorlatát. Kéziratos munkái által autodidakta módon megszerzett történelmi, irodalmi és gazdálkodással kapcsolatos ismereteket közvetített szűkebb környezetén belül. A lokális közösség által igényelt és elismert versírási képességében, történeti érdeklődésében oly Istentől kapott talentumot azonosított, amelynek kamatoztatását személyes kötelességének érezte. Kéziratos hagyatékának egésze az írásai által tovább élni kívánó ember erőfeszítéseként értelmezhető.